

A man in a dark suit and tie is sitting on a large pile of cardboard boxes. He is holding a small box in his right hand and looking down at it. The background shows a large, open industrial or warehouse space with high ceilings and windows.

Evropska agenda – Organizovani kriminal na Balkanu

Evropska budućnost našeg regiona umnogome zavisi od toga koliko će naše državne institucije imati snage da se uhvate u koštac sa mrežama organizovanog kriminala, koje su jedna od najmračnijih tekovina bivših režima na Balkanu. Teškoće su brojne, ali sva istraživanja ukazuju da je zbog regionalne prirode problema neophodna čvrsta institucionalna saradnja u regionu. Postavlja se pitanje da li će mlade državne institucije zadužene za ovu borbu naučiti lekciju od svojih protivnika i organizovati čvrstu

prekograničnu saradnju kojom jedino mogu suziti prostor delovanja različitih kriminalnih grupa. Javna tribina koju je naš nedeljnik organizovao uz pomoć Fondacije “Fridrih Ebert” pokušala je da pruži odgovore na ova pitanja. Na tribini su učestvovali profesor Bogoljub Milosavljević, saradnik Centra za mir i razvoj demokratije, Milan Simić, specijalni izvestilac sa suđenja za organizovani kriminal, i Miloš Vasić, novinar “Vremena”. Tribinu je vodila novinarka nedeljnika “Vreme” Duška Anastasijević

ALEKSANDAR ĆIRIĆ, pomoćnik glavnog urednika nedeljnika "Vreme": Želim sve da vas pozdravim u ime redakcije nedeljnika "Vreme" - učesnike današnje tribine, saradnike koji su radili na ovom istraživanju koje redakcija sprovodi već godinu dana i čije rezultate možete pratiti u obliku feljtona koji objavljujemo ovih nedelja i koji će potrajati do kraja ove godine. Istraživanje o organizovanom kriminalu u regionu deo je projekta koji naš nedeljnik radi uz pomoć Evropske agencije za rekonstrukciju, a koji se na sretan način uklapa u tematske tribine o evropskim izgledima Srbije i regiona. Nadam se da ćete uživati u tribini i razgovoru koji će biti vođen.

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ: Pre nego što dam reč našim uvažanim gostima, htela bih da dodam nekoliko reči o tome zašto smo ovde. Ovo je četvrta i pretposlednja tribina u ovoj godini u okviru saradnje našeg nedeljnika i Fondacije "Fridrih Ebert". Cela ovogodišnja serija javnih rasprava pokušava da razmotri pitanje naše evropske budućnosti iz različitih uglova.

Zašto smo ovoga puta odabrali da se bavimo organizovanim kriminalom kao velikom preprekom u tranziciji naše zemlje, ali i zemalja u okruženju? Naši čitaoci znaju da je nedeljnik "Vreme" praktično od osnivanja postao verni hroničar uspona i padova kako različitih kriminalnih bratstava tako i uspona i padova same borbe protiv organizovanog kriminala. Pokušali smo da pomognemo javnosti i građanima da se bolje snađu u ovoj stihiji koja nas prati proteklih petnaest godina, a otkrivamo svakoga dana da je organizovani kriminal i te kako deo, ponekad i pokretač ove stihije. I, bez obzira na to što su društva u regionu već nekoliko puta imala prilike da demokratski izaberu nove vlasti na izborima, na Balkan se i dalje u inostranstvu gleda kao kao na kolevku organizovanog kriminala koji se širi Evropom ili dobrim njenim delom. Međutim, verujem da postoji ozbiljniji problem od međunarodne percepcije naših društava, a

to je što to uverenje, nažalost, dele i naši građani. To pokazuju razna istraživanja iz kojih se vidi da građani imaju vrlo malo poverenja u institucije. A ako građani imaju malo poverenja u državne institucije, to znači da im neka intuicija govori da taj institucionalni vakuum zaokupljaju neke druge sile koje nužno ne rade za dobrobit društava i javnog interesa, već deluju u sopstvenu korist.

Zbog prirode problema želeli smo da ova naša tribina ima i regionalni karakter. Najavili smo da će nam se danas pridružiti zagrebački advokat i bivši javni tužilac Ante Nobile. Nažalost, jutros nam je javio da je sprečen da dođe, pa vam se ja izvinjavam i u njegovo ime.

Na sreću, sa nama su kompetentni sagovornici: Bogoljub Milosavljević, saradnik Centra za mir i razvoj demokratije, Milan Simić, specijalni izvestilac sa suđenja za organizovani kriminal, i novinar "Vremena" Miloš Vasić. Reč ima Bogoljub Milosavljević.

BOGOLJUB MILOSAVLJEVIĆ: Poštovane dame i gospodo, ja ovu temu pratim iz jednog užeg aspekta, koji se pre svega odnosi na policiju i organe gonjenja. Dakle, pratim organizovanost države u borbi protiv organizovanog kriminala pa ću pokušati da temu stavim u ovaj kontekst. Takođe, osvrnuću se i na ono što bismo okvirno mogli nazvati međunarodnom policijskom saradnjom, koja je očigledno jedna od pretpostavki ili najvažnijih preduslova da bi borba protiv organizovanog kriminala, koji ima transnacionalna obeležja, uopšte mogla da se vodi.

Evo na početku nekoliko ideja o kojima bi, mislim, valjalo danas progovoriti. Prvo, pojava novih mafija devedesetih godina, a naročito početkom devedesetih, veoma je zabrinula zemlje Evropske unije, pre svega zbog toga što su nove mafije počele da deluju i na tom prostoru. Dakle, one nisu opasnost samo za zemlje u kojima su se pojavile nego i za jedno znatno šire okruženje.

Možda sam samo dužan da naglasim razliku između

“nove mafije” i neke druge, recimo, tradicionalne ili stare mafije. Pod novim mafijama podrazumevaju se kriminalne organizacije koje su uglavnom potekle iz zemalja trećeg sveta i iz zemalja centralne i istočne Evrope, dakle bivših socijalističkih zemalja. Kao najjače takve tri mafije ili, možemo reći, prve tri zemlje po značaju jesu albanska, ruska i kineska. Te tri zemlje su dale tri najjače nove mafije. A nove ih zovemo, ponavljam, da bi se razlikovale od tradicionalnih mafija, kakve su recimo sicilijanska Koza nostra, Drangeta iz Kalabrije ili ostale italijanske mafije kao što su Kamora u Kampanji i Sakra korona unita iz Pulje.

Kada je reč o državama porekla nove mafije, za njih je opet zanimljivo to da one prosto nisu bile sposobne da reaguju na pojavu novih kriminalnih organizacija. One imaju slabe i neizgrađene sisteme za reagovanje na tu pojavu. Nedavno sam čuo jedan lep izraz koji to dobro opisuje, neko je rekao da te zemlje imaju anomaliju u bezbednosnom sistemu. Taj bezbednosni sistem prosto nema adekvatnu sposobnost ni da započne niti da vodi borbu protiv organizovanog kriminala. Radi se, zapravo, ne samo o anomalijama u bezbednosnom sistemu, nego i o nečemu znatno širem. Radi se o nepostojanju valjanog pravnog okvira koji bi bio dovoljan da se razlikuje ilegalno od nelegalnog. Drugim rečima, da se ilegalni biznis - što organizovani kriminal prevashodno jeste - odvoji od legalnog biznisa i da se onemogućiti prelivanje jednog u drugi, što bi bio prvi uslov ili pretpostavka za to.

I s tim u vezi jedan problem koji je nama, pogotovo nama u Srbiji, veoma dobro poznat. Reč je o problemu odvajanja političkih struktura od organizovanog kriminala, što je problem s kojim se suočavaju i druge zemlje koje sam pomenuo, Rusija i Albanija na primer, gde prosto ne možete utvrditi jasne granice između legalnog i legitimnog na jednoj strani i kriminalnog na drugoj. Nova mafija je, naravno, deo svojih poslova prenela na prostore zemalja EU-a, vešto koristeći tekovine Šengenskog sporazuma pre svega, dobro se snalazeći sa pravilima koja tamo važe. Ta pravila se posebno odnose na graničnu kontrolu koja je u okviru zemalja potpisnica Šengenskog sporazuma praktično svedena na minimum i u kojima je dopušten slobodan promet i kretanje roba, ljudi i usluga. A naravno, koristila je i mogućnost da ponudi niže cene za ilegalne proizvode kao što su droga ili nešto drugo za kojima je, očigledno, postojala potražnja na tržištu, od cena takve robe koja je do tada stizala drugim kanalima.

Po mom mišljenju, to je bio taj trenutak kada su zemlje EU-a shvatile da moraju da reaguju protiv organizovanog kriminala i kada su shvatile da pojava nove mafije za njih predstavlja jedan vanredno velik problem koji će rasti kako se EU bude širila na istok. Ta nekompatibilnost pravnih sistema, sistema pravosudnih organa i krivičnog prava između novih članica EU-a, zemalja kandidata i takozvanih starih članica EU-a, predstavlja naročit problem. Da bi što bolje i adekvatnije odgovorile na ovaj novi izazov, zemlje EU-a su delovale kolektivno i pojedinačno. Savet Evrope

je još 1998. godine usvojio veoma značajna pravila koja su omogućila bolji obuhvat u krivičnom progonu organizovanog kriminala. Potom je usledila poznata Konvencija iz Palerma Ujedinjenih nacija, koja je usvojena baš na Siciliji, području Italije za koje se vezuje postanak mafije u modernom smislu te reči.

Kada je reč o Srbiji, prvo pitanje koje je za mene veoma značajno jeste da li Srbija ima organizovani kriminal ili organizovane kriminalne organizacije koje bi mogle biti od značaja za zemlje EU-a ili je zapravo samo reč o kriminalnim organizacijama koje deluju na prostoru Srbije, eventualno u okolnim zemljama, dakle u našem regionu. Po nekim mišljenjima, organizovane kriminalne organizacije u Srbiji sposobne su da deluju pre svega u Srbiji i u najužem okruženju. Te naše izvorne, srpske, kriminalne organizacije nisu, dakle, još uvek neka ozbiljnija pretnja za zemlje EU-a. Čini mi se da je to tako.

Ovde bi se, naravno, moglo naširoko govoriti o tome zašto se organizovani kriminal u Srbiji toliko razvio, ali mi se čini da o tome svi ponešto znamo. Zato ću u vezi s tim reći samo nekoliko napomena. Prva je da je sve do 2000. godine državni vrh Srbije uporno negirao svaku ideju i svaku tvrdnju da ovde postoji organizovani kriminal. I to je bilo očekivano. Ja se čak sećam da je Vlada Republike Srbije negde 1997/98. godine naručila jedno istraživanje čija je svrha bila da se dokaže kako u Srbiji ne postoji organizovani kriminal, a to što su ti vrli ljudi u svom izveštaju i potvrdili objavljeno je u obliku knjige. Srbija je bila - to ističem kao drugu napomenu - isključena iz međunarodne policijske saradnje, a znamo svi i zbog čega. To je, po mom uverenju, bio drugi ključni element koji je omogućio da se organizovani kriminal u Srbiji veoma razvije i da dostigne one razmere koje smo zatekli na koncu 2000. godine. Organi koji bi trebalo da se bore protiv organizovanog kriminala u Srbiji nisu ni postojali. Oni se stvaraju tek od 2002. godine naovamo. Naravno, postojala je policija, postojali su sudovi, postojalo je tužilaštvo, ali oni nisu bili organizovani za borbu protiv organizovanog kriminala, nisu postojali propisi koji su to mogli da podrže niti su postojali specijalizovani organi za takvu vrstu aktivnosti.

I pre i posle 2000. godine događa se nešto što nas veoma zabrinjava. To je postojanje izuzetno velikog prostora da se organizovani kriminal legalizuje kroz biznis. I to se nastavlja i dalje. Neki tvrde, a ja sam sklon da im verujem, da su organizovane kriminalne grupe u Srbiji već toliko jake da imaju svoje poslanike, svoje poslaničke grupe ili bar lobije pomoću kojih sprečavaju čak i donošenje zakona koji bi bili usmereni protiv njihove delatnosti.

Na samom kraju reći ću još jednu napomenu. Posle 2000. godine počinje da se uspostavlja međunarodna policijska saradnja, stvoren je i regionalni centar u Bukureštu na osnovu sporazuma o saradnji sa ciljem sprečavanja i borbe protiv prekograničnog kriminala, poznati SECI centar. To je regionalni centar zemalja Jugoistočne Evrope. Zamišljeno je da postane pre svega informativni centar,

Neki tvrde, a ja sam sklon da im verujem, da su organizovane kriminalne grupe u Srbiji već toliko jake da imaju svoje poslanike, svoje poslaničke grupe ili bar lobije pomoću kojih sprečavaju čak i donošenje zakona koji bi bili usmereni protiv njihove delatnosti

BOGOLJUB
MILOSAVLJEVIĆ

da pospešuje tokove regionalne saradnje na ovom području i da na neki način premosti vreme između priprema za priključenje EU-u i samog pristupanja EU-u. Ono što je za ovo malo vremena urađeno u okviru tog centra jeste pre svega to što je stvorena dokumentacijska osnova koja bi mogla kasnije, a već i sada, da posluži za izvesne mere gonjenja. I verovatno će taj centar nastaviti da deluje u tom pravcu.

U međuvremenu su ovde organizovana specijalna odeljenja sudova i posebna uprava unutar policije za borbu protiv organizovanog kriminala, ali ponavljam, čini mi se da je i dalje glavni nedostatak ili glavna prepreka u nesređenom zakonodavstvu koje nema jasnih granica ni dovoljno prepreka ili barijera za pranje novca, odnosno za pretvaranje ilegalnog biznisa u legalni.

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ: Hvala vam na ovom uvodu u temu, u kome ipak prepoznajem tračak utehe. Posle godina negiranja, naša država je bila konačno spremna da jasno i glasno stavi do znanja da i mi imamo problem sa organizovanim kriminalom i samim tim je i obrazovala institucije koje će služiti za borbu protiv te pojave. Milan Simić izbliza gleda kako te institucije deluju i rade u praksi, pa ga molim da nam o tome kaže nešto više.

MILAN SIMIĆ: Dozvolite mi najpre nekoliko napomena u vezi sa primedbama profesora Milosavljevića, odnosno o predistoriji borbe protiv organizovanog kriminala i uopšte kriminala u našem regionu. Mi živimo u državi koja je u tranziciji, a takvo nam je i okruženje, pa zato hoću da skrenem pažnju na fenomen "organizovanog kriminala u tranziciji". On se i te kako uklapa u tu poroznu državnu strukturu zemalja u tranziciji i koristi sve nedostatke u zakonodavstvu i državnih institucija i nadležnih organa, ali s druge strane, u stanju je da uspostavi dobru međudržavnu saradnju. Miša Vasić je mnogo puta pisao o tome, istraživao i bavio se problemom upravo te odlične saradnje između predstavnika organizovanog kriminala iz zemalja u regionu za razliku od dosta loše saradnje između predstavnika nadležnih institucija koje se bore protiv organizovanog kriminala zemalja u regionu. I upravo zbog toga mislim da je interesantno posmatrati tu pojavu u svetlu tekućih sudenja i postupaka protiv organizovanog kriminala. Uputno je proučiti informacije i podatke dostupne na suđenjima, jer se može videti kako su pojedina lica iz miljea organizovanog kriminala jedne zemlje, kada se nađu na udaru zakona u svojoj zemlji ili zapadnu u smrtnu opasnost, i te kako u stanju da pokrenu i iskoriste veze sa ljudima iz sličnih grupa u drugim zemljama. Videli smo da im te veze omogućavaju bekstvo iz zemlje i kako koriste logistiku iz susednih zemalja.

Treba da se podsetimo početka devedesetih godina, vremena kada je organizovani kriminal ojačao tako što su vla-

de zemalja regiona počele da se ustrojavaju i tom prilikom koristile upravo te kriminalne elemente za izgradnju države. Kasnije su ti kriminalni elementi shvatili da je možda njihova međusobna saradnja bolja za njih same nego za vlade njihovih zemalja. Čak su tim vladama, u neku ruku, dale lekciju iz regionalne saradnje. Zato mislim da bi vlade u regionu sada svakako trebalo da uoče dobru saradnju kriminalaca i da se potrudie, upravo radi borbe protiv organizovanog kriminala, da uspostave efikasnije instrumente i mehanizme za međusobnu koordinaciju i saradnju. Za to je potrebno da državne institucije ulože napor kako u izjednačavanju zakonodavstva zemalja u regionu tako i u uspostavljanju određenih regionalnih inicijativa. Trebalo bi, dakle, obrazovati bilateralne i multilateralne sporazume, stvoriti neki institucionalni regionalni okvir preko koga bi se razmenjivale informacije, a možda i planirale neke zajedničke operativne akcije. To je naročito važno kada se govori o trgovini drogom, oružjem, a pre svega o trgovini ljudima. Iz izveštaja koji su načinjeni u okviru ovog projekta dosta jasno se vidi takva potreba.

Kada je o našoj državi reč, ovde je pomenuto osnivanje institucija za borbu protiv organizovanog kriminala. Mislim da smo, nažalost, kao i mnogo puta dosad, malo okasnili. Kao da je moralo da dođe do vrlo dramatičnih događaja u našoj istoriji da bi se država malo ozbiljnije suočila s tim problemom. Ovde, naravno, mislim na ubistvo premijera Zorana Đinđića.

Činjenice pokazuju da su naponi vlade u tom smislu i pravni okvir za formiranje tih institucija nastali u predvečerje tog atentata. Ipak, te institucije su profunkcionisale, a mi možemo da ocenjujemo njihov rad, ali one su počele s radom tek posle ubistva premijera. I upravo je to izbacilo na površinu još jednu stvar - političku komponentu organizovanog kriminala i borbe protiv organizovanog kriminala. Tu mislim na problem kada jednostavno imate suđenja za organizovani kriminal gde se stalno pojavljuju određeni politički elementi i to u smislu da su ti kriminalni elementi povezani ili nisu povezani sa određenim političkim opcijama, odnosno stalno se javlja sumnja u tu povezanost. Pojavljuju se sumnje da su ti ljudi imali i određene političke motive zato što su očigledno pokazivali želju da preuzmu ulogu države u pojedinim segmentima i eventualno reše neke, pre svega političke probleme. A nasuprot njima, s druge strane, imate, da kažem, klasične slučajeve organizovanog kriminala, u čijem su središtu prvenstveno trgovina drogom ili ubistva, a i takvi se slučajevi trenutno procesuiraju. U nekoliko postupaka što se trenutno vode pred posebnim odeljenjem Okružnog suda u Beogradu, od kojih su neki već završeni u prvostepenom postupku, imate i situaciju u kojoj se u tim organizovanim grupama pojavljuju i strani državljani, što je interesantno. Zanimljivo je da među njima ima državljana iz bratskih republika bivše SFRJ. A hteo bih da kažem i da je profesor Milosavljević tačno primetio da EU možda ne vidi veliku opasnost od organizovanog kriminala na Balkanu, ali mislim da je za našu

državu veoma važno da shvati da opasnost od neadekvatne borbe protiv neorganizovanog kriminala u stvari preteći da mi nikada ne uđemo u Evropsku uniju. Mislim da se to umnogome odnosi i na ostale države u regionu. Vidimo da se u okviru EU-a postavlja ozbiljno pitanje datuma ulaska Rumunije i Bugarske, koje su očekivale da uđu u EU 2007. godine. Pitanje njihovog ulaska postavlja se upravo zbog toga što one još uvek ne mogu na adekvatan način da reše problem korupcije, koji je takođe i te kako povezan sa organizovanim kriminalom, i sa onim sofisticiranim organizovanim kriminalom kojim se mi još ne bavimo. Mi tek treba još mnogo toga da naučimo o tome kako se prate tokovi novca, kako se vrše istrage u vezi sa finansijskim tokovima, kako se utvrđuje poreklo kapitala koji se trenutno pojavljuje u ovim zemljama u vidu investicija i raznih drugih profitabilnih poslova.

Mislim da sam ukazao na neke osnovne probleme kada je reč o borbi protiv organizovanog kriminala. Dodao bih još neke.

Mislim da će naš prevashodni problem biti da se izborimo sa izvesnom političkom pozadinom kada je o organizovanom kriminalu reč. Suđenje za ubistvo premijera koje je u toku, ali i suđenje za ubistvo Ivana Stambolića koje je završeno prvostepenom presudom pokazuju našu surovu stvarnost. Na primer, u ovom predmetu koji je završen prvostepenom presudom imali ste situaciju da se na optuženičkoj klupi ne nalazi nijedan pripadnik takozvane organizovane kriminalne grupe, već to sve ljudi koji su bili u državnim strukturama, znači komandant Jedinice za specijalne operacije, članovi JSO, bivši načelnik Resora državne bezbednosti, bivši zamenik načelnika BIA, i bivši načelnik bezbednosti Jedinice za specijalne operacije, bivši načelnik Generalštaba... To je jedna vrlo rečita ilustracija situacije u kojoj se mi danas nalazimo. Zato mislim da će ovaj problem organizovanog kriminala biti i te kako važan, ako uopšte želimo da jednog dana budemo članica EU-a i pre svega da raščistimo sa sobom koliko želimo da se suočimo s našom prošlošću, koja opet ima veze sa kriminalom.

I na kraju samo još da dodam da je interesantna veza i organizovanog kriminala i terorizma kada je u pitanju ovaj region. Neka istraživanja pokazuju da je pojava terorizma u ovom regionu često bila povezana sa organizovanim kriminalom, pre svega sa stanovišta finansiranja. Izgleda da je organizovani kriminal video terorističke akcije kao politički instrument u cilju širenja područja svog delovanja i svoje dalje kontrole. Kad imate državu oslabljenu što političkim što etničkim i verskim sukobima, ili se takvi jednostavno stalno proizvode, onda imate i situaciju u kojoj organizovani kriminal i te kako lako prodiru kroz institucije države i čak mnogo bolje kontrolišu određene teritorije nego sama država, u čijoj se nadležnosti one nalaze.

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ: Milan Simić je maločas istrojavao koliko tolerisanje organizovanog kriminala od države može tu državu da košta u procesu evropskih integracija. Ako smem da dodam, EU je u početku zapravo

bila veoma zaokupljena tako velikim problemom koji je za nju predstavljao raspad SFRJ. To je za tadašnju Evropsku zajednicu, kako se tada zvala, bio ogroman šok, naročito ako imamo u vidu da je nedugo pre toga pao Berlinski zid. Tada mnogo manju nego što je danas EU, EZ je raspad Jugoslavije uhvatio nespremnu za toliki bezbednosni izazov jer je oružani sukob bio udaljen par sati avionom od Rima, Atine, Pariza. Zato je pažnja Evrope tada bila usmerena prvenstveno na gašenje ratnog požara. Zato su napisane biblioteke knjiga o tome da li su ti sukobi bili etnički, verski, ekonomski, da li je reč o borbi za slobodu i samoopredeljenje, itd., itd.

Čini mi se da je EU, kada je o našem regionu reč, stavila organizovani kriminal u centar pažnje tek sa početkom sukoba u Makedoniji, a Miša Vasić neka me demantuje. No, moram i ja da podsetim da je pre neki dan na samitu EU-a Brisel lupio ozbiljne packe i Rumuniji i Bugarskoj zbog korupcije. Dan nakon upozorenja ovim zemljama da se uozbilje kada je o borbi protiv organizovanog kriminala reč, u Sofiji je ubijen jedan od najvećih bugarskih biznismena. Zbog drugih problema, izvesne države EU-a samo traže povod da neku zemlju sada uspore u pridruživanju, a ne da se taj proces ubrza. To će još dugo moći da se koristi kao politička prepreka, i zbog toga je važno da naše institucije shvate da one moraju da ubede EU da smo mi dostojni te zajednice.

Reč ima novinar "Vremena" Miša Vasić.

MILOŠ VASIĆ: Duška mi je dala jedan šlagvort. Naime, dodao bih još samo jednu reč kad je reč o makedonskom slučaju, a to je da su makedonske specijalne snage policije imale u par navrata bratsku pomoć i obuku od bratskih srbijanskih snaga. Počeo je drug Arkan, a završio drug Legija. Zato se makedonski Lavovi tako i ponašaju, što nije bilo bez neke... Makedonija je strašno značajna, i na to ćemo se vratiti.

Ja se ne razumem mnogo u visoku politiku, ali postoje neke stvari koje su potpuno jasne i očigledne. Da počemo od Balkana, u civilizacijskom, geografskom i političkom smislu pojma, dakle uzmimo teritorije južno od linije koja spaja Trst i Odesu, pa do Istambula dole na dnu tog trougla. To je sa tačke gledišta organizovanog kriminala bilo i ostalo jedno i jedinstveno operativno područje, teatar operacija od 1989. godine, od sloma Varšavskog pakta, pa nadalje. Kako se koja od bivših komunističkih zemalja prilagođavala, to je sad drugo pitanje, koje je takođe veoma zanimljivo, ali donekle izlazi iz ovog okvira. Ali, to je u kombinaciji sa nekim klasičnim, tradicionalnim linijama komunikacija postalo izuzetno važno. Naime, standardni put svakog šverca, pre nego što su u upotrebu ušli opijum i indijska konoplja, oduvek je išao preko Bosfora ili od tog grčkog dela Mediterana, pa kroz one standardne linije komunikacija o kojima se uči na vojnim akademijama - dolina ova, dolina ona, na sever i na zapad ka Evropi. Prolazili su zlato i tepisi sa Istoka, krađeni automobili, oružje i novac na Istok itd., itd., sve dok se nije došlo do najlukrativnije od svih trgovina, a to je trгови-

na heroinom.

Trgovina heroinom ima nekoliko trgovačkih povoljnosti. Prva povoljnost je izuzetno stabilno tržište sklono širenju. Potražnja je čvrsta i jaka. Druga prednost su ogromne profitne stope. I treća prednost je u tome što je to jedan od najslađih poslova, otprilike nalik na posao sa cigaretama, samo sa puno većim profitnim stopama. Zašto? Jer se sve odvija preko leđa onih koji su na početku i na kraju lanca. Dakle, avganistanski ili pakistanski seljak koji gaji mak i evropski narkoman na ulici koji troši heroin eksploatisani su u celoj toj priči. Svi između njih se ugrađuju sa fenomenalnim profitnim stopama.

Sa prestankom ratova 1995. godine taj biznis je ojačao, mada moram da vas podsetim da je između 1990. i 1995. godine bilo izuzetno zanimljivih slučajeva, na nekima se i dalje radi, koji zapravo ne odudaraju od one matrice što će se pojaviti nakon 1995. godine. To je ono što je naš bivši ministar Dušan Mihajlović u jednom trenutku nazvao "srastanjem organizovanog kriminala i aparata vlasti", odnosno države.

Nevladina organizacija koja je tada bila poznata pod imenom Resor državne bezbednosti imala je svoje lepljive prste u toj celoj priči i, bogami, to je trajalo veoma dugo, sigurno do 2001. Iskreno se nadam da toga više nema. To je dokazano i neću uopšte da ulazim u polemiku na tu temu. Šta će njima 660 kilograma najčistijeg heroina broj četiri u sefu Komercijalne banke, da li neko to može da mi objasni? Trgovali su, i to su trgovali naveliko. Ja sam napisao krivičnu prijavu protiv jedne grupe lica, i objavio je u novinama bar dva puta, a na čelu te grupe su bili Jovica Stanišić i Mihalj Kertes. Niko nije osetio potrebu da po tome postupi, iako je ta krivična prijava, koliko je meni poznato, jako dobro zasnovana. Postoje svedoci, postoje materijalni dokazi, postoji sve. Iz nekog razloga se u to ne ulazi. Zašto se ne ulazi, to je stvar specijalnog tužioca koji ima diskreciono pravo, pa neka on vidi šta će s njom.

Postoje indicije da je ta ista nevladina organizacija svojevremeno imala uspostavljen vazdušni most sa nekim tranzicijskim zemljama istočne Evrope, i da je u tu svrhu postojala neka Miki Maus avio-kompanija sa charter letovima. Taj slučaj se istražuje, videćemo šta će iz toga ispasti.

Dakle, kad smo postavili ovakav kontekst kakav smo postavili, vratimo se Balkanu, preko koga idu glavni putevi. Budući da je reč o robi koja ima relativno malu zapreminu a ogromnu vrednost, transport velikih količina pomoću kontejnera, kao što to rade Kolumbijci koji moraju morskim putem, jeste zgodan, ali i opasan. Puno je lakše sto kilograma preneti sto puta po kilogram nego u dva puta po pedeset kilograma. Profitne marže su tolike da nije nikakav problem obezbediti kurira, takozvane mazge, i to onda putuje ovako kako putuje. Ako pažljivo čitate novine, videćete načine, metode i ostalo.

Na tom jedinstvenom operativnom području organizovane grupe kriminalaca saraduju između sebe odlično i bez ikakvih problema. Ako i postoji konkurencija i trvenje,

postoji unutar određenih državnih celina, odnosno unutar granica određenih država, ali kada stvar pređe preko granice i postane transnacionalna, problema nema uopšte, kao što vidimo iz čitavog niza dosadašnjih primera. Neće me začuditi ako sutra saznamo da je tog bugarskog biznismena, koga je Duška malopre spomenula, ubio neko iz neke od susednih država. To se u Bugarskoj već događalo. Imamo jednog ovde u pritvoru zbog slične priče. Nekoga ko je zamoljen da dođe da završi posao u Bugarskoj, kao što je nekakav Matanić ili kako se zove, koji sada sedi u Negotinu u zatvoru, to radio već više puta, po tvrdnjama bugarske policije.

Najlakše je uzeti umetnika iz Hrvatske koji dođe, obavi radnju i vrati se, a usluge se kasnije vraćaju na ovaj ili na onaj način. Koliko to daleko ide, vidi se iz nekoliko primera u koje sad neću ulaziti, primera neposredne povezanosti nekakve Makedonije sa nekakvim Amsterdamom, Frankfurtom, nekakve Podgorice i Tuzija sa nekakvim Stokholmom, sve to preko Zagreba, preko Ljubljane, preko Beograda, uz ili mimo saradnje sa prekojadranskom italijanskom braćom iz ovih drugih nevladinih organizacija kakve su Sakra korona i druge. Ti ljudi, dakle, između sebe saraduju izuzetno dobro. Oni nemaju nikakvih problema sa papirima, zakonodavstvom, unutrašnjim pravilnicima i podzakonskim aktima niti su tako strukturisani. Oni su strukturisani na način krajnje efikasan, a to su poslušnost, saradnja i posvećenost istom cilju, to jest profitu.

Za razliku od ovakvih kriminalnih organizacija, koje oduvek žive u svojoj EU, kao što je malopre lepo rečeno, naše države tek treba da uspostave nekakve zadovoljavajuće oblike saradnje. Postoji saradnja. Stara interpolaska saradnja postojala je oduvek, sa ovim jednim prekidom koji je pomenut. Problem je u tome što je to sad pitanje zakonodavstava, političkih interesa, pravila i podzakonskih akata.

Ono što se pojavljuje kao apsolutno imperativna potreba u ovoj oblasti i kao obaveza države Srbije i ostalih zemalja jeste da proces koji je počeo ojača. Na to nas obavezuju razni protokoli i sporazumi koji su ili potpisani ili ratifikovani. Ja mislim da ga treba ubrzati i da na njemu ne treba štedeti. Treba raditi na uzajamnom uvezivanju službe bezbednosti i policijskih agencija na celom Balkanu s jedne strane i sa EU-om s druge. To se radi na razne načine. Mislim da bi najefikasniji način bio, kao prvo, homogenizacija informatičkih sistema i baza podataka po istoj klasifikaciji, po identičnoj metodologiji koje bi se svi pridržavali, a što bi u jednom trenutku omogućilo razmenu relevantnih operativnih podataka. To je ideal koji nije neostvariv. Dakle, treba omogućiti da policajac sa Bajakova može da pristupi bazi podataka grčke pogranične policije. Navodim to kao jedan primer. Da smo to imali, ne bi nam se razni ljudi prometali okolo na načine na koje su se prometali, počev od Ulemeka Legije, pa preko Bagzija, i Hrvoja Petrača, da uzmem hrvatski primer. Cela bi ta stvar išla drugačije i mislim da bi sve to zajedno kraće trajalo, da ne govorimo

šta se sve moglo izbeći u takvom nekom slučaju.

Na tome se radi, ali postoje, naravno, neke birokratske prepreke, a i finansijske. Plašim se, međutim, da će se u nekim zemljama, pogotovu u ovim tranzicijskim, pojaviti i političke prepreke. Znači, vlastima koje se njuškaju i koketiraju sa kriminalnim grupama zbog profita ili zbog političkog savezništva, organizovani kriminalni klanovi mogu da predstavljaju političku polugu moći, kao što smo videli iz našeg iskustva. Oni mogu na taj način da uzurpiraju pravo na nasilje i upotrebu sile koja nije regulisana zakonom, gde će se progledati kroz prste. Pomenuti su primeri pokušaja atentata u Budvi i slučaj Ibarske magistrale. Primer Budve je zanimljiv jer se u Budvi u leto 2000. godine zacementiralo savezništvo našeg ministarstva dobrih dela pod Radetom Markovićem i zemunskog klana, čiji su predstavnici Dušan Spasojević Duća i Kum bili u Budvi i radili neku vrstu taktičke obaveštajne podrške ovim ubicama iz Jedinice za specijalne operacije. Od tada nadalje radi se zajedno.

Vrlo su se lako prepoznali i tu sad dolazimo na još dva vrlo važna aspekta. Prvi aspekt je patriotski, a to je ono gde se prožimaju ratni zločini i organizovani kriminal. Mislim da to ne moram mnogo da objašnjavam. Kad pogledamo u kojim su poslovima sve bili angažovani “drugovi škorpion”, kojih još ima po strukturama vlasti i zaposlenih u državnoj upravi, moram da vam skrenem pažnju na to da su oni iz te iste ekipe. Drugi detalj je još zanimljiviji. Tu dolazimo na ilegalnu trgovinu oružjem, koja ovog trenutka nije prioritetna opasnost, ali je potencijalno vrlo jaka opasnost. Ona predstavlja potencijalnu opasnost i zbog toga što se u zemljama EU-a na to veoma loše gleda. Znači, ako počne da iskrsava oružje koje se da pratiti po serijskim brojevima i sličnim oznakama do vojnih i policijskih skladišta, a koristi se u ubistvima i drugim krvnim deliktima po liniji organizovanog kriminala, onda tu nešto nije u redu, pogotovu ako je to sistematska pojava, kao što jeste.

Trgovina oružjem je uvek bila, kako da kažem, jedna od političkih poluga i sredstava politike, pogotovu u bipolarnom svetu. U današnje vreme više nije, ali može biti veoma kontraproduktivna. Znači, to kviri odnose među zemljama. Ja se sećam nekog gradskog većnika u Madridu koji je pre nekoliko godina ubijen, pa se ispostavilo da je pištolj hrvatske proizvodnje. Kada su španske vlasti suočile hrvatsku vlast sa tom neugodnom činjenicom, ispostavilo se da je to jedan od tri pištolja sa istim serijskim brojem proizveden u Ozlju kod Karlovca. Dakle, višestruko numerisanje je najstariji trik u ilegalnoj trgovini oružjem. To je, naravno, hrvatsku vladu dovelo u krajnje neugodan položaj.

Na sve te razne načine, od trgovine narkoticima do trgovine ljudima, preko trgovine ilegalnim naoružanjem i eksplozivom, pa do onih naizgled naivnih motornjačkih priča, krađe, prekrađe i preprodaje skupih automobila po zemljama gde se od toga ne pravi neko veliko pitanje, sve su to oblici srastanja i neke simbioze koja postoji između korumpiranih vlasti i bogatih kriminalaca. Mada, korup-

cija je sada jedna mnogo dugačka i mnogo tužna priča, a sve se to svodi na ono čuveno pitanje hoćemo li biti pošteno ili nećemo.

Ali, u zemlji u kojoj se ministar druži sa ljudima koji prolaze kroz “belu knjigu” i krivične evidencije ne samo naše nego i Sjedinjenih Američkih Država, na primer, sa članovima bivših mafijaških familija, pa član bivše mafijaške familije postane savetnik ministra, nešto nije u redu. I cela stvar se pravda nečijim patriotskim akreditivima.

Ja ću da ponovim i da završim sa time da je patriotizam kao i obično prvo utočište nitkova, a ne poslednje. Prema tome, te neke stvari ne treba kupovati tek tako.

Još jedna napomena. Nedostatak političke volje o kom govorim je ilustrovan takođe vrlo dobro i vrlo precizno, sistematskim odbijanjem da se poreska politika prilagodi stvarnosti korumpiranog društva. Znači, onog trenutka kad neko dođe kod udovice Luković ili udovice Spasojević, koje tuže državu za nekih šest stotina miliona dinara – kada se ova suma prevede, dolazimo do tržišne vrednosti od preko 170 kilograma čistog heroina – i kada ih prosto upita: Jeste li vi, gospođe, orale i kopale, ili su to radili vaši muževi, kada ste sagradili tu kućerinu u Šilerovoj i gde je porez na prihod od te dobiti, tada će cela ta stvar drugačije da izgleda.

Ova država je obavezna i po vlastitom zakonodavstvu takođe da imovinu stečenu vršenjem krivičnih dela zapleni istog trenutka, a ne da se mi parničimo oko ovoga i onoga. Kad budemo mogli kao američka poreska služba IRS da zaustavimo “audi 8” na ulici i da pitamo čoveka: “Izvinite, molim vas, da li biste bili ljubazni da objasnite kako vi, recimo, sa vašom platom od sto hiljada dinara mesečno, možete da kupite i izdržavate ovaj auto?”, pa ako ne može da objasni, onda teško njemu. Dok se to ne desi, nećemo imati ni uspešnu borbu protiv organizovanog kriminala.

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ: Ja mislim da straha od Ministarstva finansija ima, ali je strah najveći kod onih koji treba da barataju fiskalnim kasama, ne nužno onih koji se voze u skupocenim automobilima. I zbog toga ljudi imaju sumnje da je mnogo prljavog kapitala i dalje u igri, vide da pravda na ovom planu nije zadovoljena, da su ljudi stekli basnoslovna nenormalna bogatstva, a da za to nisu posle položili nikakav račun.

Ipak, verujem da je patriotski faktor na neki način potrošen. Sećamo se da je patriotski faktor bio jako korišćen da bi se ratovi uopšte i pokrenuli i da bi dobili zamah, da bi se određene trupe pokrenule, a te trupe su, kao što smo lepo videli, često pratile i razne kriminalne grupe. Ipak, treba imati na oku busanje u patriot-

Na regionalnoj saradnji se radi, ali postoje neke birokratske i finansijske prepreke. Plašim se, međutim, političkih prepreka. Vlastima koje koketiraju sa kriminalnim grupama zbog profita ili zbog političkog savezništva, organizovani kriminalni klanovi mogu da predstavljaju političku polugu moći, kao što smo videli iz našeg iskustva

MILOŠ VASIĆ

ske grudi, jer to ne znači da smo ovde svi postali imuni na to i da ono neće ponovo vaskrsnuti ukoliko se ispostavi da tu lekciju nismo dobro savladali.

Pre nego što dam reč publici, htela bih kratko da pitam naše sagovornike da li je ovaj monopol na međunarodnu

i regionalnu saradnju, koji su te kriminalne grupe imale, okrnjen? Da li imate utisak da s procesom uređenja ovih država i njihovih nadležnih institucija raste i međudržavna institucionalna saradnja na planu brobe protiv organizovanog kriminala? Da li različiti stepeni pregovora sa EU-om u kojima se države u okruženju nalaze na izvestan način oduzimaju monopol takvim grupama koje su radile u okolnostima kada su granice prelazili isključivo kriminalci, oružane snage ili izbeglice.

BOGOLJUB MILOSAVLJEVIĆ: Naravno da će ono što se zove harmonizacija propisa i politika u ovoj oblasti u najmanju ruku da osujeti uspeh organizovanih kriminalnih organizacija, ako ne i sasvim da ih onemogućiti u saradnji. Kada se to kaže, treba, naravno, imati u vidu i da su neki oblici kriminala vanredno lukrativne delatnosti. Prosto, to ponekad zaboravljamo. Smatra se da nigde ne možete napraviti veći obrt novca nego u toj oblasti. Naravno, ovo sad što ću reći nije neka preporuka da se o tome piše i da se ljudi pozivaju da ulažu u organizovani kriminal, ali postoje ovakve računice: ako se neko bavi prometom droga, on može tri puta da obrne novac za nedelju dana. Znači, ako hiljadu evra uložite, za sedam dana ćete imati tri hiljade evra. Na mesečnom nivou je to trideset šest hiljada evra. Znači, za četiri sedmice od prodaje droge se može zaraditi trideset šest hiljada evra. To su fantastične mogućnosti da se zaradi i pretpostavljam da će taj motiv, sam po sebi,

uvek dovoljno privlačiti one koji će težiti i pokušavati da se time bave, bez obzira na to što će se politika i propisi harmonizovati i uskladiti. U svakom slučaju, tesna policijska saradnja i saradnja organa krivičnog gonjenja, pravosudnih organa i usklađivanje politike azila i neke druge mere koje tek treba da se usklade, sužavaće prostor i otežavati kretanje organizovanom kriminalu. Ta usklađivanja i služe da bi se osujetile kriminalne grupe.

MILAN SIMIĆ: Ja bih hteo da kažem da je možda sad još rano da se donese takav zaključak, zato što mi se čini da smo mi i dalje u nekoj pionirskoj fazi borbe protiv organizovanog kriminala. Staž u tom poslu nam je još suviše kratak. Dakle, kod nas se ovo pitanje malo ozbiljnije razmatra tek od 2002. godine. Ja bih podsetio, na primer, da je prvo suđenje u Hrvatskoj završeno dosta loše 2002. godine, reč je o suđenju onoj čuvenoj kriminalnoj organizaciji, gde se,

u stvari, na kraju desilo da nije ni potvrđena optužba da je kriminalna organizacija uopšte i postojala. Osmorica ljudi je potpuno oslobođena odgovornosti, dok su ostali odgovorali za pojedinačna krivična dela.

Bilo bi dobro kada bismo imali neke konkretne rezultate, ali plašim se da toga još neće biti. I za sada, ono što bi nama trebalo jeste jasna namera vlada u regionu da se na tome radi. Mislim da, nažalost, mi imamo neki nominalni pristanak, imamo centar u Bukureštu koji je više baza podataka, a malo ima operativnih akcija, ako ih uopšte ima, na osnovu saznanja koja se tamo slivaju. Znači, za sada jedino što funkcioniše to je saradnja preko Interpola, koja nije direktna saradnja, nego ide preko Evropske unije koja je kanal komunikacije.

Mislim da bi za početak možda bilo dobro da imamo jednu jasnu političku volju vlada u regionu da se pokrenu prvi konkretni potezi. Na primer, mi imamo jedan sporazum sa Republikom Slovenijom o ovoj saradnji po pitanju borbe protiv organizovanog kriminala. Bilo bi lepo videti takav sporazum i sa Hrvatskom i sa Bosnom, možda neki multilateralni sporazum zemalja u regionu, možda isti sporazum možemo da imamo sa Rumunijom, Bugarskom, Albanijom. I kada bismo imali jednu takvu političku inicijativu, onda bismo mogli da kažemo: e, sad ima smisla biti optimista, možemo očekivati konkretne rezultate.

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ: Mišo, za vas jedno malo izmenjeno pitanje u odnosu na vaše kolege. U kojoj meri problem percepcije kod nas otežava borbu protiv organizovanog kriminala. Organizovani kriminal je jedna maglovita kategorija, a malo je kvalitetnih istraživanja na tu temu. Istina, nje ga je teško i opasno pratiti. U našoj javnosti vrlo često se čuje da smo mi jedno tranzitno područje, a nikako konzumentsko područje.

MILOŠ VASIĆ: Ne znam tačno procenite, zaboravio sam, ali otprilike u nekom redu veličina od deset odsto, čak i manje od deset odsto od tranzita ostane za lokalnu potrošnju kad je reč o heroinu i teškim drogama. Proizvodnja marihuane u poslednje vreme verovatno je domaća, ali to ja ne vidim kao neki veliki problem.

Kad je o percepciji reč, kad bi se organizovani kriminal bavio svojim poslom i ne bi se pačao u druge stvari, kao, na primer, širenje tržišta, pa legalizacija, legitimizacija heroinskog profita kroz firme, nekretnine i ostale stvari, tada bi opasnost bila manja. Ali, upozoravam vas, mafijaški novac nosi mafijaške manire i vi ćete umesto heroinskog rata na ulici u jednom trenutku dobiti rat građevinskih preduzimača i špekulanata građevinskim zemljištem i nekretninama, gde će se sukobi rešavati na isti način, plašim se, preko heklera i koha. Jer, ponavljam, reč je o jednom sistemu vrednosti koji bi ostao u svom nekakvom uskom okviru, koji ne bi ni bio primećen u tolikoj meri, ali problem je u tome što je to sistem vrednosti koji hoće da se širi, pa onda imate velike gangstere kao junake turbofolka, kao ono "rodiću ti sina kralja kokaina". Jer, to je agresivno, to se gura, to ima svoje medije, to ima svoje novinare, to ima svoje televizije, ako tre-

Mislim da bi vlade u regionu sada svakako trebalo da uoče dobru saradnju kriminalaca i da se potrude, upravo radi borbe protiv organizovanog kriminala, da uspostave efikasnije instrumente i mehanizme za međusobnu koordinaciju i saradnju

MILAN SIMIĆ

ba. I naravno, to ima političke konje na koje se kladi. Zašto? Iz pohlepe. Jednostavno su nezasići. Zašto ne bi investirao u političku stranku, udvarao se političkoj stranci ako će ona putem svog učešća u izvršnoj vlasti da mu obezbedi ovo ili ono, privilegiju u monopolu, ukloni konkurenciju? To je problem. Jer, to je bolest koja se širi.

Kad smo kod percepcije, uzmimo primer trgovine imigrantima. Ne govorim samo o belom roblju. Govorim uopšte o trgovini ilegalnim imigrantima. Kod nas se to na pravosudnom planu i dalje smatra kao sporedna i sitna stvar. Znate, uhvatite organizatora koji radi za pedeset evra po duši na granici, pa preveze trojicu Pakistanaca, pet Kurda, pa onda posle nekog vremena dva Rumuna, jednu Rumunku i već kako to biva. To policija pohvata, digne, to dođe na opštinski sud, ovi dobiju prekršajne kazne i progon iz zemlje, neki dobiju žrtve ili "robu", a organizator dobije tri meseca, uslovno na šest ili takvu neku kaznu. To je zato što se to u javnosti doživljava kao sitan posao sa strane, jadni ljudi, moraju i oni da se dokopaju belog sveta i cela stvar se otpiše kao relativno beznačajna. Pri tom se zaboravlja da je taj koji je dobio tri meseca, uslovno šest, deo jednog velikog međunarodnog lanca u kome se obrću milioni evra i koji je zaista trn u peti EU-a, pogotovu nekih zemalja EU-a, jer dobar deo tih zemalja ilegalne imigrante doživljava kao veću potencijalnu opasnost nego politički terorizam. I zbog toga toliko insistiraju. A to je, inače, jedna dugačka i jako tužna priča sa ilegalnim imigrantima. Oduvek, a pogotovu će biti tužna priča u slučaju kad ih se uhvati organizovani kriminal, pa se onda dešava kao po Lamanšu da se sto ljudi poguši, da ne govorim o još strašnijim slučajevima.

IVICA PETROVIĆ (novinar "Dojče velea"): Pitao bih g. Simića, koji je već spomenuo problem loše saradnja policije u regionu, da nam kaže nešto konkretnije o tome. Šta su, po vama, razlozi loše policijske saradnje među zemljama regiona? Naravno, pitanje važi i za ostale, ako žele nešto o tome da kažu.

MILAN SIMIĆ: Nisam ja rekao da je loša. Mislim da je nedovoljna. Prvi problem je što uopšte javnost nije ni svesna da postoji saradnja u regionu. Podsetio bih na ovaj poslednji slučaj - hapšenje Ivice Matekovića, gde je jednostavno javnost preko novinskog članka koji se pojavio u Hrvatskoj bila obavestena da su iskrili neki problemi u saradnji između hrvatskih službi i naših službi u slučaju hvatanja Ivice Matekovića, pa je bilo nekih spekulacija itd. To je danas standard, način na koji javnost o toj saradnji saznaje, i taj primer pokazuje da mi nemamo nikakve zvanične informacije vezane za tu saradnju, dok s druge strane, postoji saradnja kad je reč o suđenjima za ratne zločine i uopšte gonjenju počinilaca za ratne zločine pred domaćim sudovima. Vi možete uporedno da pratite postupke za ratne zločine i postupke za organizovani kriminal zato što su to komparativni postupci. Znači, imate situaciju u kojoj se čak pojedina bratstva, da tako kažem, pojavljuju u jednim i u drugim poslovima, imate situaciju u kojoj se tim predmetima bave specijalizovani organi, odnosno specijalizovani

sudovi i imate situaciju u kojoj države u regionu treba da saraduju, pošto je to regionalno pitanje. I zato kažem da je saradnja nedovoljna zato što vi s jedne strane nemate nikakvu inicijativu, nemate nikakve sporazume koji bi to regulisali. Nemate, na primer, takve sporazume, a nadam se da će ih makar biti u slučaju ratnih zločina.

Postoji taj regionalni centar u Bukureštu, koji skuplja informacije, ali nemamo konkretne rezultate. Na primer, nema praćenja nekih grupa na osnovu saznanja koja su prikupljena u tom centru, niti vidimo neke policijske akcije ili policijske saradnje u regionu. A sam problem organizovanog kriminala pokazuje da je za borbu protiv njega regionalna saradnja i te kako potrebna, jer je ovaj vid kriminala veoma dobro organizovan u regionu. Podsetio bih samo na primer, mislim da je čak i "Vreme" o tome pisalo, izvesnog takozvanog balkanskog bosa trgovine ljudima Dilavera Bojkua. Čovek je radio u Makedoniji, krio se u Albaniji i na kraju je uhvaćen u Crnoj Gori kad je pokušavao da se prebaci u Italiju. Znači, ta putanja jednostavno pokazuje da organizovani kriminal ima svoju regionalnu mrežu saradnika.

Takođe bih podsetio i na situaciju sa svedokom saradnikom Ljubišom Buhom Čumetom, koji je prilikom bekstva iz zemlje preko određenih zemalja došao do Turske. Ista je situacija sa Miloradom Ulemekom, prvooptuženim za ubistvo premijera, za koga postoje određene indicije da je upravo preko Hrvatske pobjegao iz Srbije i Crne Gore. Sve te činjenice ili indicije koje se pojavljuju po raznim sudskim predmetima ukazuju da je potrebna jedna institucionalna saradnja. E sad, šta je uzrok svega toga, zašto se odustaje? Možda su uzroci političke prirode. Ranije, pre 2000. godine, nismo mogli da govorimo o tome zato što su to ipak bile sve države koje su bile u jednoj konfliktnoj situaciji, gde smo mi imali ratna zbivanja, gde smo imali umešanost svih strana u ratna zbivanja i gde je nedostajala bilo kakva saradnja između tih država, a ne samo policijska saradnja kad je reč o organizovanom kriminalu. Sada, posle 2000. godine, došlo je do demokratskih promena u tim državama i konačno je došlo do neke bolje saradnje, pa bi upravo zbog toga trebalo iskoristiti taj talas ne bi li se institucionalizovala saradnja i u ovom segmentu. To je ono što je upravo primer i Bugarske i Rumunije. Znači, možete vi da imate harmonizaciju propisa sa EU-om, možete da imate razvoj ekonomije, možete da imate mnoge napretke u tom postupku pridruženja EU-u, možete da ispunite sve zadatke, ali, u koliko ne uspostavite adekvatnu bezbednost pre svega, znači uklonite sve bezbedonosne rizike u zemlji, ukoliko ne uspostavite vladavinu prava, ukoliko ne uspostavite jake institucije, jako pravosuđe koje može da se bori sa problemima organizovanog kriminala, korupcije, terorizma, vi jednostavno nećete biti članica EU-a. To treba da bude jasno svakoj vladi u regionu.

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ: Činjenica stoji da su naše vlade posle demokratskih promena žustrije pristupile sklapanju trgovinskog sporazuma u regionu nego sporazumima vezanim za policijsku i bezbednosnu saradnju. Za reč se

javlja naš saradnik na ovom projektu Siniša Stanković iz Skoplja.

SINIŠA STANKOVIĆ: Hteo sam da kažem nešto o harmonizaciji i boljoj saradnji između policije i službi u regionu. Mi vidimo neke dokaze da to iz dana u dan funkcionije bolje, ali mi se čini da je to ipak nedovoljno. Evo, uzimamo ovaj slučaj hapšenja švercera kulturnim blagom u

Sloveniji preko saradnje slovenačke, makedonske i srpske policije, pa i razbijanje lanca u Varaždinu. Hrvatska policija izjavila je da je to rezultat četvorogodišnjeg praćenja makedonskih švercera heroina. To sve lepo zvuči i daje neku nadu. Međutim, nijedna kadrovska promena u makedonskoj policiji do sada nije raščistila one stare stvari, one zaostale stvari. Poverenje u policiju je na

višem nivou nego poverenje u sudstvo, ali kada se godina ma ne može otkriti počinitelj krađe 30 kilograma heroina iz depoa ministra unutrašnjih poslova, mislim da to dovoljno govori o hrabrosti njegovih naslednika od kojih je javnost očekivala, ako ništa drugo, da barem budu partijski osveto ljubivi, pa da pronađu šta je njihov prethodnik radio.

Da se osvrnem na ono što je pominjao profesor Milosavljević. Meni se čini da u Makedoniji ne postoji organizacija ili organizacije koje svojim radom mogu da ugroze bilo koju zemlju EU-a, što ne znači da pojedinci iz Makedonije nemaju svoje odlično razrađene kanale, posebno kada je reč o švercu droge. Moji zemljaci u novim članicama EU-a strašno su popularni, naročito u Češkoj i Slovačkoj, i ima pokazatelja da su se tamo dobro snašli, i da, na primer, polako preuzimaju biznis od domaće mafije u Češkoj.

Ono što je posebno moje polje interesa, jeste trgovina ljudima. U pravu je Miša Vasić kad kaže da su tu i mediji strašno krivi, jer čini mi se da i mediji to tretiraju kao bezazlenu stvar. Zvuči kao vic kad sedamdesetogodišnji dedica švercuje trojicu Makedonaca, etničkih Albanaca iz Hrvatske, u Sloveniju koja je sada u EU-u. To je zgodna priča za crnu hroniku, ali zvuči odvratno kada policija nađe dvanaestogodišnje dete iz Albanije koje su šverceri ljudima zaboravili u vozu, a on sad sam treba da nađe negde svoje roditelje koji rade na crno u Grčkoj. To deluje kao bezazlena stvar, ali kada se vidi koji je to lanac i koji se nivo zarade ostvaruje, pedeset evra ili šezdeset evra po jednom Kurdu ili Pakistancu, onda svar zaista deluje zastrašujuće. Makedonija je imala i onaj jezivi slučaj oko raštanskih vinograda i još se ne zna šta su ti ljudi bili. U krajnjoj liniji, ako su bili i obični imigranti i to može da im se desi u ovim našim balkanskim ludilima. Međutim, u medijima se hladno piše da su uhapšena četvorica taksista, koji su uzeli po 65 evra po čoveku, toliko košta relacija od skopske autobu-

ske i železničke stanice do prvog tajnog prelaza u Grčku. I njih pohapse, ali pogranična policija pogodi onu sirotu Albanku koja ide da radi na crno u Grčkoj. I ženu, onako ranjenu, deportuju nazad u Albaniju, a ova četvorica taksista, koji su deo nekog lanca - jer, da se ne zavaravamo, oni to ne rade jer ih je neko stopirao na autoputu - izvuku se. To je jedna priča koja bi mogla da se tretira na daleko ozbiljniji način, ali mi se čini da se svi više bavimo tim oružjem, da se svi više bavimo drogom kao mnogo važnijim i verovatno lukrativnijim biznisom. Međutim, šverc kulturnih umetnina i trgovina ljudima, bar što se Makedonije tiče, u ekspanziji je.

Mi smo u Makedoniji imali dve karikaturalne akcije prikupljanja oružja iz Drugog svetskog rata, valjda i iz Prvog svetskog rata, i to je međunarodna zajednica proglašila neverovatnim uspehom. To oružje i ne puca, dao bog. Međutim, prekjuče ili pre pet dana u Skoplju, u centru grada, u nekoj podzemnoj garaži policija je otkrila hrpu oružja među kojim je i onaj čuveni bugarski kišobran kojim je ubijen Markov 1978. godine. Ako to neko pohrani u garaži u centru Skoplja, to ukazuje na mogućnost povezivanja s terorizmom, jer nikome ko je gerila ne treba čador da puca iz sela u selo. Mislim, to su priče koje postoje, koje su tu svakog dana po našim crnim hronikama, ali čini mi se da to tako prolazi i da se niko posebno ne potresa oko toga. MUP je zatvoren, ne postoji zakon o dostupnosti informacija, dozlaboga je zatvoreno, tako da i to predstavlja problem.

MILOŠ VASIĆ: Kolega je bio veoma ilustrativan. Hvala na ovome. Vrlo dobro ste tu stvar uočili. Kad smo kod te saradnje susednih zemalja, postoji jedna vrsta političkog otpora koji je potpuno vidljiv i kod naše vlasti i kod hrvatske vlasti i kod nekih drugih vlasti. Naime, ako uzmemo da uradimo ono što je neophodno uraditi, na primer da se istraži do kraja kuda je Milorad Legija bežao posle atentata na Đinđića, pa se posle 14. marta 2003. udaljio iz Beograda, kako je Dejan Milenković Bagzi stigao do Grčke, s kim se po Grčkoj družio, s kojim parama i sve ostalo. Problem je što bi rasvetljavanje tih okolnosti dovelo do krajnje neprijatnih situacija u svim angažovanim državama, jer bi se ispostavilo, kao što se već jasno nazire, da se drug Ulemek družio sa čitavom gomilom vrlo zanimljivih zapadnohercegovačkih tajkuna koji su uzdanica hrvatske vlasti u zapadnoj Hercegovini, da sve to nije bez političkog ugla ovih ili onih političkih stranaka, a o korupciji u Grčkoj da i ne govorimo. Tako da svi više nekako vole da pređu preko toga.

Hteo sam sad da zamolim kolegu Peru Jurišina da nam ispriča zašto je britanska policija u jednom trenutku otkazala saradnju bratskoj hrvatskoj policiji.

PERO JURISIN: Sve vas pozdravljam, ja sam Jurišin Pero, novinar iz Splita. Ali prije nego što spomenem tu situaciju koja je vezana za šverc oružja i policijsku akciju koja je bila uspešna, ali, nažalost, u pravosudnom smislu nije dala nikakvih efekata, samo bih rekao nekoliko stvari u vezi sa Hrvatskom, koja je nekoliko puta ovde pominjana.

Ono što danas možemo videti u Hrvatskoj kad je riječ

Poverenje u policiju je na višem nivou nego poverenje u sudstvo, ali kada se godinama ne može otkriti počinitelj krađe 30 kilograma heroina iz depoa MUP-a, mislim da to dovoljno govori o hrabrosti

SINIŠA
STANKOVIĆ
(SKOPLJE)

o organiziranom kriminalu jeste tranzicija tog kriminala. Ono što je netko nazvao patriotskim faktorom, ja bih radije manipulacijom patriotskim faktorom, a za to postoji jedan divan primjer u Splitu. Naime, vi ste svi čuli za slučaj Lora i vojno-istražni centar u kome su stradali mnogi zatvorenici koji su bili civilni ili vojni zarobljenici. Međutim, u tom zatvoru je stradao i jedan pripadnik hrvatske vojske koji se zove Dalibor Sardelić i koga su njegove kolege umlatile, a među njima je bilo nekih koji su sada na optuženičkoj klupi za ovaj slučaj sa ratnim zarobljenicima. Dalibor Sardelić je bio običan, mali, sitni kriminalac, koji je uspostavio još u bivšoj Jugoslaviji veze sa kriminalcima u zapadnoj Evropi i kao takav je bio vrlo interesantan državi. On je izgradio jedan čitav lanac preko koga su se iz zapadne Njemačke u Split, kao logistički centar (u tom vrijeme je to bio jedini put za Bosnu i Hercegovinu), dovozili oružje, novac, droga i slične stvari. On je primijetio da novac nestaje, a novac je imao izričitu namjenu. Naime, oružje koje je u stvari trebalo biti proslijeđeno, recimo, HVO-u, trebalo je preprodati, tako i drogu, ali je on primjetio da neko ubira neke pare. Pa, pošto je smatrao da je on jako važan faktor, a da je bio važan faktor govori i to da je imao potvrdu Službe državne sigurnosti da se na svim kontrolnim punktovima njemu slobodno puštao prolaz, i ne samo to, već mu se pružala i potrebna pomoć koju zatraži (dakle, kao običan vojnik imao je takve dokumente), htjeo je, u stvari, malo veći deo kolača od zarade koju je dobijao. Onda su ga vojni policajci prijateljski uvjerali da previše traži, tako što su ga na smrt premlatili.

I sad dolazimo do tog jednog vrlo interesantnog momenta koji je za Hrvatsku značajan. Dakle, ljudi koji su ga pretukli bili su vojni policajci. Devedesetih godina u Hrvatskoj organizirani kriminal je uglavnom strukturiran kroz državne strukture i u jednom dijelu je vojna policija, to je danas potvrđeno čak i u nekim sudskim procesima, bila taj faktor organiziranog kriminala, i tu se vraćam na taj patriotski faktor. Ona je, navodno, bila u funkciji finansiranja države i njenih potreba. U stvari, šverca humanitarne pomoći, krađe automobila, koji su onda prebacivani na Istok preko Bosne i Hercegovine, trgovala je oružjem, drogom i tako dalje. I tu su bili upleteni ljudi iz najvišeg državnog vrha, ne samo političkog nego i vojnog i obavještajnog. Desilo se, tako, da je u suđenju jednom od zapovjednika vojne policije u Splitu, nakon što ga je posjetio jedan visoki državni dužnosnik (iako je takva posjeta u procesu nemoguća, on je ipak njega posjetio), ovaj izmijenio iskaz i na račun toga mu je smanjena kazna.

Dakle, vojna policija je u ovom slučaju bila glavni akter, uz neke druge strukture, prvenstveno u Ministarstvu unutarnjih poslova i u Ministarstvu obrane. Riječ je o institucijama koje bi po nekoj logici trebalo da se štite ustavni poredak iznutra i izvana. U stvari, vojna policija je cijela bila ispremežena ljudima koji su bili u toj funkciji patriotskog faktora, da ga tako nazovem.

Danas se, naravno, nakon promjena, u prvom redu 2000. godine, nastavlja sa nekim čišćenjem institucija, iako su

još uvijek tragovi tih ljudi prisutni i u Ministarstvu obrane i u Ministarstvu unutarnjih poslova. Njihov broj je znatno smanjen i kriminal se sada prebacuje na neke druge stvari, ovo što je bilo tu rečeno da oružje u ovom trenutku ipak pada u drugi plan, a u prvi plan dolaze trgovina ljudima, drogom i tako dalje.

Ono što je značajno za primjer Hrvatske jeste da je tokom rata teror kriminala korišćen u funkciji državnog terorizma. Naime, vama je svima poznat slučaj obitelji Zec iz Zagreba, gdje je pozadina u biti eliminiranje jednog od poduzetnika zagrebačkih i njegovog micanja s posla i preuzimanja njegovog posla koji je bio dosta veliki biznis. Sličnih slučajeva je bilo u Hrvatskoj, a jedan gotovo identičan po načinu izvršenja, jer su također leševi završili na smetlištu, bio je izvršen u Splitu i to sa sličnom pozadinom. Po tvrdnji ministra Špegelja, u Hrvatskoj je bilo šesnaest specijalnih postrojbi koje su bile izvan kontrole sustava, ali pod kontrolom ljudi koji su vodili sustav, tako da ta teza o paralelnom sistemu bar meni ne stoji. I zna se tačno da je jedna bila locirana i u Splitu i svi tragovi ukazuju na to da je ona vršila terorističke akte.

U tom smislu je, recimo, značajno da su u Splitu najveće ratne štete prouzrokovane upravo djelovanjem te specijalne jedinice koja je protivtenkovskim minama, recimo, rušila veliki broj objekata u samome gradu. Zna se da to nije bio rezultat neprijateljskog djelovanja, odnosno ratnih sukoba, nego da su to u stvari učinili pojedinci, što bi se reklo, sa domaće strane. To je bilo u funkciji uterivanja reketa, novca, itd.

Današnja situacija ukazuje na to da su institucije nedovoljno osposobljene, ako se u vidu ima brzina kojom se transformira kriminal. Prije svega, mislim na pravosudne organe, tužilaštva, sud, policiju i sve one službe koje bi u stvari trebalo da otkrivaju i progone organizirani kriminal. U pogledu stručnosti stvari stoje loše, jer mi imamo naslijeđe sudačkog, tužilačkog i policijskog kadra, i ono je takvo kakvo je. U tom smislu imamo veliki broj stručno neosposobljenih ljudi. Spominjem neke primjere samo da bih vam situaciju slikovito pokazao, a neki od tih slučajeva su vam poznati. Sudac Lozina, koji je vodio sudski proces u prvom stupnju u slučaju Lore, sada je istražni sudac. Na sreću, nisu svi kao sudac Lozina, ali ima čak i takvih ekstremnih slučajeva u sudstvu gdje ljudi još uvijek tako rade jedan odgovoran posao.

Zatim postoji problem što nema dovoljno ljudi ni u pravosuđu, iako naše pravosuđe ima u odnosu na evropski standard mnogo više sudaca po glavi stanovnika. Ipak, u smislu kvalitete potpuno ih je nedovoljan broj. Isto tako je stručnost u policiji iznad standarda. I naravno, postoji

Današnja situacija ukazuje na to da su institucije nedovoljno osposobljene, ako se ima u vidu brzina kojom se transformira kriminal

PERO JURIŠIN
(SPLIT)

i tehnološka zaostalost, ona je katastrofalna. Tu smo ispod evropskih standarda u bilo kojem pogledu.

Ono što je u ovom trenutku značajno, dakle, jeste da se podigne nivo osposobljenosti institucija, ali za njihovu funkciju je jako važno isto tako da se stvori određena politička klima. Mislim da ne postoji ta politička klima u nas, jer da postoji, onda bi se spremnije krenulo u ono pitanje otkrivanja načina stjecanja bogatstva određenih ljudi, a koje je usko povezano sa procesom pretvorbe. Ni za jedno ni za drugo u Hrvatskoj ne postoji volja. A zašto je to bitno? Zato što je upravo određeni krug ljudi, stekavši novac tokom devedesetih godina na ove načine koje sam prije opisao, danas pokupovao određena poduzeća i danas je u funkciji finansiranja organiziranog kriminala. Pa evo, da ne kažem dok sud to ne utvrdi, recimo, za Hrvoja Petrača, kao velikog poduzetnika, smatra se da je jedan od finansijera generala Gotovine, odnosno njegovog bjekstva, a isto tako se smatra i za neke druge slučajeve da iza njih neki drugi tajkuni stoje. Dakle, dok se ne utvrdi porijeklo bogatstva tih ljudi, teško će se i ovaj drugi momenat otkriti.

Eto, pokušao sam ukratko dati jedan prikaz stanja u Hrvatskoj, a o isprepletenosti ne samo politike, ministarstava, nego i nekih vjerskih institucija u švercu, govori upravo ovaj slučaj šverca kojeg je spomenuo kolega Vasić, šverca oružja, kojeg je hrvatska policija 2001. godine vrlo uspješno obradila i u jednom pograničnom selu između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, na hrvatskoj strani selo se zove Dobranje, organizirala akciju u kojoj je pronašla značajno skladište oružja, eksploziva. Manje nego što smo očekivali, ali veoma značajno. Zbog čega je bilo značajno? Zbog toga što se dogodilo da je u suradnji sa kolegama iz Velike Britanije potvrđeno da se serijski brojevi oružja koje je pronađeno nastavljaju u nizu. Dakle, da pojednostavim, u Britaniji su pronađeni brojevi jedan, dva, tri, a u Hrvatskoj su pronađeni brojevi četiri, pet, šest. Dakle, očito je bilo da iz istih stokova potiče to oružje.

Također, eksploziv koji je korišćen u napadima na vojne baze i za neke druge terorističke akcije u Velikoj Britaniji, bio je oblijepljen nekom plastičnom vrpcom koja je bila potpuno identična po analizama. Zatim je pronađeno još neko oružje, čije su cijevi bile kraćene po potpuno istoj metodologiji i u Velikoj Britaniji i u Hrvatskoj. To je bio jedan od dovoljnih dokaza da je riječ o jedinstvenom lancu.

Jedan od razloga neuspjeha hrvatske policije bio je upravo ta isprepletenost s kriminalnom mrežom iz devedesetih godina. U toku same akcije ljudi koji su držali u tom skrovištu oružje bili su radio-vezom upozoreni na početak policij-

ske akcije. To je jedan vrlo indikativan momenat koji govori o tome na kakve probleme nailaze i oni ljudi koji su u policijskom sustavu a koji ih pokušavaju rješavati.

Gdje je na kraju pao taj problem? Ljudi koji su otkriveni u Velikoj Britaniji su svi pohapšeni i u roku od 24 sata osuđeni na tri godine zatvora zbog nezakonitog držanja oružja. U nas je tužilaštvo napravilo sve što je moglo, ali svi ti ljudi su danas na slobodi, bez obzira na to što su nezakonito držali oružje. Jedan od razloga zašto se usporio pa i umrtvio taj proces jeste pritisak, a iz određenih policijskih krugova izrečene su insinucije i na račun vjerskih organizacija. Naime, spominjano je da je indikativno da su dva crkvena velikodostojnika u Hrvatskoj porijeklom upravo iz mjestu Dobranje. Osim toga, vozač jedne katoličke organizacije iz Italije također je sudjelovao u cijelom tom prometu oružja. U Sarajevu, odakle je lanac u stvari kretao, ili je možda bio prva baza, također je bila jedna humanitarna katolička organizacija u kojoj su bili Irci, i sve je to skupa bilo na neki način povezano.

Po svemu sudeći, kako se insinuiralo iz vrha Ministarstva unutarnjih poslova, utjecaj Katoličke crkve bio je jedan od momenata koji je na kraju umrtvio cijelu tu operaciju. Ali, kada je palo Dobranje, kad je policija otkrila to skrovište, sutradan je već na graničnom prelazu ovaj kamion koji je išao iz Bosne i Hercegovine, na graničnom prelazu između Hrvatske i Slovenije zaustavljen, i otkriveno je oružje u njemu.

Dakle, postoji očito više tih kanala i čim je jedan kanal pao, kreće drugi, jer Dobranje je također bilo kanal koji je proradio kada su pali neki kanali kojim je oružje išlo, recimo iz Bosne i Hercegovine, preko Šibenika i preko Splita, za Ankonu, pa onda za OVK na Kosovu.

Eto, to je otprilike ono što je vezano za slučaj Dobranje. I zbog svega toga, zbog neefikasnosti našeg sustava, policajci u Velikoj Britaniji bili su vrlo ogorčeni i u tom trenutku su čak i otkazali suradnju. Izvinjavam se što sam odužio.

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ: Naprotiv, hvala vam na ovako iscrpnim primerima iz Hrvatske, mislim da je g. Nobile danas dobio dostojnu zamenu. Međutim, sve što ste naveli ne služi nam za utehu, s obzirom na to da je Hrvatska upravo počela pregovore sa Evropskom unijom o članstvu. Mi smo na samom početku u tom procesu, a sad vidimo da i zemlje koje su bliže EU-u od naše kubure sa velikim institucionalnim problemima i nedostacima. Ovo sve nam ukazuje na to da će borba protiv organizovanog kriminala s jedne strane, i naponi za izgradnju adekvatnih institucija biti dugotrajni i teški.